

Karolina Ziemianin*

Uniwersytet Szczeciński

**GŁOSA DO UCHWAŁY SĄDU NAJWYŻSZEGO
Z DNIA 18 LIPCA 2012 R., SYGN. AKT III CZP 40/12,
OSNC 2013/2/18**

Streszczenie

Głosowana uchwała zawiera odpowiedź na pytanie prawne Sądu Okręgowego: „Czy sytuacja, w której osoba prawna ma tzw. zarząd kadłubowy, jest objęta hipotezą art. 42 § 1 k.c., a zatem sąd ustanawia dla niej kuratora?” Sąd Najwyższy odpowiedział na to pytanie twierdząco. W kontekście art. 42 k.c. uchwała Sądu Najwyższego jest trafna, natomiast w świetle stanu faktycznego, który był podstawą pytania sformułowanego przez Sąd Okręgowy, budzi pewne wątpliwości. W uzasadnieniu uchwały brak bowiem informacji na temat kompetencji organów fundacji. Nie ma więc możliwości ustalenia, czy fundacja może działać za pośrednictwem zarządu kadłubowego. W świetle art. 42 k.c. sąd powinien ustanowić dla fundacji kuratora tylko wtedy, gdy jej zarząd nie może skutecznie podejmować decyzji ze względu na brak odpowiedniej liczby członków, fundacja zaś nie ma organu uprawnionego do wykreowania nowego zarządu. Dalsze działanie fundacji w takich warunkach jest niemożliwe, ustanowiony przez sąd kurator powinien więc doprowadzić do jej likwidacji.

Słowa kluczowe: zarząd kadłubowy, fundacja, kurator

* Adres e-mail: k.ziemianin@yahoo.com

Glosa

W glosowanej uchwale Sądu Najwyższego zawarta jest odpowiedź na pytanie prawne Sądu Okręgowego w T. Miasto T. wystąpiło do Sądu Rejonowego z wnioskiem o ustanowienie kuratora dla fundacji utworzonej przez trzy osoby fizyczne. Sąd oddalił ten wniosek. W uzasadnieniu postanowienia przyjął, że ustanowienie kuratora jest bezprzedmiotowe, ponieważ nie ma już Obywatelskiego Komitetu, który był uprawniony do wyboru rady i zarządu fundacji. Miasto odwołało się do Sądu Okręgowego. Sąd ten nie rozstrzygnął odwołania merytorycznie, lecz sformułował pytanie prawne pod adresem Sądu Najwyższego. Pytanie to brzmiało następująco: „Czy sytuacja, w której osoba prawna ma tzw. zarząd kadłubowy, jest objęta hipotezą art. 42 § 1 k.c., a zatem sąd ustanawia dla niej kuratora?”

Źródłem wątpliwości wyrażonych w tym pytaniu był następujący stan faktyczny. W 1989 r. trzy osoby fizyczne ustanowiły fundację, której celem statutowym miała być realizacja programu rewaloryzacji zabytków miasta T. Program ten ustalony został przez Komitet Obywatelski, a zatwierdziła go rada miasta T. Podstawą działania fundacji był statut zatwierdzony przez Ministra Kultury i Sztuki w porozumieniu z Ministrem Finansów.

Według tego statutu organami fundacji są rada i zarząd. Rada składa się z 17 członków powoływanych przez Prezydium Obywatelskiego Komitetu. Zarząd natomiast ma liczyć co najmniej cztery osoby, w tym prezesa powoływanego i odwoływanego przez radę fundacji. W grudniu 1989 r. uchwałą rady miasta T. rozwiązano Komitet Obywatelski. W Krajowym Rejestrze Sądowym ujawniony jest zarząd fundacji w składzie dwuosobowym.

Odpowiadając na pytanie prawne Sądu Okręgowego, Sąd Najwyższy podjął uchwałę o treści: „Utrata możliwości kierowania przez zarząd kadłubowy działalnością osoby prawnej lub reprezentowania jej na zewnątrz uzasadnia ustanowienie kuratora dla tej osoby (art. 42 § 1 k.c.)”.

Artykuł 42 k.c., na który powołał się Sąd Najwyższy, stanowi, że jeżeli osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, sąd ustanawia dla niej kuratora (§ 1). Kurator powinien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby – o jej likwidację (§ 2).

W świetle art. 42 § 1 k.c. odpowiedź Sądu Najwyższego na pytanie prawne Sądu Okręgowego jest trafna. W przepisie tym mowa jest o braku organów

powołanych do prowadzenia spraw osoby prawnej. Jeżeli zatem taka osoba ma tzw. kadłubowy organ zarządzający, działający w niepełnym składzie, to można przyjąć, że nie jest pozbawiona organu. Trzeba jednak ustalić, czy taki organ może kierować działalnością osoby prawnej, czyli podejmować decyzje i reprezentować tę osobę na zewnątrz.

Sąd Najwyższy trafnie przyjął w uzasadnieniu glosowanej uchwały, że „zarządem kadłubowym” osoby prawnej jest taki zarząd, który składa się z mniejszej liczby członków niż liczba określona w statucie jako minimalna lub sztywna¹. Oznacza to, że jeżeli według ustawy lub statutu zarząd osoby prawnej ma być kolegialny, to o jego istnieniu można mówić już wtedy, gdy obsadzony został przynajmniej jeden mandat członka zarządu². Członek ten musi jednak być uprawniony (z mocy ustawy lub statutu) do jednoosobowego podejmowania decyzji i reprezentowania osoby prawnej na zewnątrz.

Idea ta znajduje pełne potwierdzenie m.in. w przepisach prawa handlowego, które dotyczą spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Według art. 204 k.s.h. prawo członka zarządu do prowadzenia spraw spółki i jej reprezentowania dotyczy wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki (§ 1). Prawa członka zarządu do reprezentowania spółki nie można ograniczyć ze skutkiem prawnym wobec osób trzecich (§ 2). Jeżeli zarząd jest wieloosobowy, sposób reprezentowania określa umowa spółki. Gdy zaś umowa nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie, do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem (art. 205 § 1 k.s.h.).

W świetle przedstawionych wyżej przepisów spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, której zarząd składa się np. z pięciu osób, może prowadzić swoje sprawy i być reprezentowana przez dwóch członków zarządu lub jednego członka łącznie z prokurentem, czyli może działać za pośrednictwem zarządu „kadłubowego”. Ustanowienie dla takiej spółki kuratora byłoby uzasadnione dopiero wtedy, gdyby nie mogła ona prowadzić swoich spraw bez odpowiednich uchwał zarządu, podejmowanych bezwzględną większością głosów statutowego składu zarządu (art. 208 k.s.h.) albo jednomyślnie (art. 167 § 1 pkt 2 i § 2 oraz art. 208

¹ A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański, [w:] *Kodeks Spółek Handlowych. Komentarz*, t. 2, red. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Warszawa 2005, s. 519.

² Z. Kuniewicz, *Reprezentacyjna funkcja zarządu spółki kapitałowej*, Szczecin 2005, s. 26; podobnie Z. Kuniewicz, *Glosa do uchwały SN z dnia 18 lipca 2012 r., III CZP 40/12*. Inaczej twierdzi natomiast M. Borkowski, *Glosa do uchwały SN z dnia 18 lipca 2012 r., III CZP 40/12*.

§ 6 k.s.h.). W innych przypadkach spółka mogłaby być nadal kierowana przez zarząd „kadłubowy”, a tym samym sąd nie byłby uprawniony do ustanowienia kuratora.

Głosowana uchwała Sądu Najwyższego jest zgodna z duchem i literą art. 42 § 1 k.c., jednakże nie daje prostej odpowiedzi na pytanie, czy dla fundacji, o której mowa w pytaniu prawnym Sądu Okręgowego, powinien być ustanowiony kurator. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy poddaje wnikliwej analizie przepisy kodeksu spółek handlowych i prawa spółdzielczego, natomiast nie zajmuje się w ogóle statutem fundacji. Tymczasem według art. 5 ust. 1 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz.U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 ze zm.) skład i organizację zarządu, sposób powoływania, odwoływania oraz uprawnienia tego organu i jego członków określa statut ustalony przez fundatora. Ustawa o fundacjach nie reguluje tych zagadnień. Bez bliższej analizy postanowień statutu nie można więc zająć stanowiska co do tego, czy fundacją może kierować zarząd kadłubowy, a także czy w przedmiotowej sprawie powinien zostać ustanowiony kurator. Kurator powinien zostać bowiem ustanowiony tylko w przypadku, gdy nie ma możliwości powołania zarządu zgodnie z regułami obowiązującym w tej fundacji.

Z uzasadnienia głosowanej uchwały Sądu Najwyższego wynika, że fundacja ma dwa organy: radę i zarząd. Rada została wybrana przez Komitet Obywatelski, który rozwiązała rada miasta T. Jeżeli rada ma określoną kadencyjność, po upływie kadencji nie będzie więc organu uprawnionego do wybierania nowej rady. Gdyby rada miała wybierać zarząd i podejmować inne decyzje statutowe, potrzebna byłaby zmiana statutu.

Z opisu zawartego w uzasadnieniu głosowanej uchwały nie wynika, kto wybiera zarząd fundacji – Komitet Obywatelski czy rada fundacji. Niewątpliwe jest tylko to, że prezesa zarządu powołuje i odwołuje rada. Kwestia ta wymaga wyjaśnienia. Gdyby zarząd miał być wybierany przez Komitet Obywatelski, to konieczne byłoby reaktywowanie tego ostatniego organu albo dokonanie odpowiedniej zmiany statutu i przyznanie odpowiednich kompetencji radzie.

W uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego nie ma żadnej wzmianki na temat kompetencji organów fundacji i sposobu podejmowania przez nie decyzji. Gdyby się okazało, że według statutu decyzje zarządu mają być podejmowane bezwzględną większością głosów, dwóch członków zarządu (figurujących w KRS) nie mogłoby podejmować żadnych decyzji, zarząd jest bowiem czteroosobowy. W takiej sytuacji nie mogłoby być mowy o istnieniu zarządu „kadłu-

bowego”, należałoby przyjąć, że zarząd nie istnieje. Sąd byłby więc uprawniony do ustanowienia kuratora. Rada nie jest bowiem – jak wynika z opisu stanu faktycznego – uprawniona do powołania zarządu fundacji. W takiej sytuacji ustanowiony przez sąd kurator mógłby podjąć jedynie działania zmierzające do likwidacji fundacji. Gdyby jednak rada była uprawniona do powołania zarządu, to sąd rejestrowy, kierując się postanowieniami art. 24 Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 1203 ze zm.), mógłby ją wezwać do uzupełnienia składu zarządu, a fundacja mogłaby dalej istnieć. Ustanowienie kuratora byłoby konieczne dopiero po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego w wezwaniu.

**GLOSS TO THE RESOLUTION OF THE HIGH COURT
OF 18 JULY 2012, III CZP 40/12**

Summary

The resolution of the High Court positively answers the question whether the guardian, mentioned in paragraph 42 of the Polish Civil Code, should also be appointed in a situation, when the management board has unfilled posts. Due to paragraph 42 the resolution is right but it gives no practical solution in the case which was decided by the Court. The guardian should be appointed only to liquidate the foundation, when the foundation's organs cannot effectively make decisions.

Translated by Karolina Ziemianin

Keywords: management board, unfilled posts, guardian, foundation

VARIA

